

TEXT

Μονοψῆδια ἐπὶ τῇ θειοτάτῃ καὶ εὐσεβεῖ κυρία ἡμῶν, τῇ αἰοδίμῳ
καὶ μακαρίτιδι βασιλίσει κυρᾷ Κλεόπῃ τῇ Παλαιολογίνα συγγραφεῖσα
παρὰ κυρίου Δημητρίου τοῦ Πεπαγωμένου.

1. Εἰκὸς μὲν ἦν καὶ ἀπὸ πάσης τῆς τῶν Ῥωμαίων γῆς ὡς ἡμᾶς, ὃ παρόντες,
5 ἔλαινα συναχθεσθῆσομένους ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ τῆς θειοτάτης δεσποίνης ἡμῶν συμφορᾷ
καὶ τὸ κοινὸν τοῦ γένους ἡμῶν θρηνεῖν καὶ ὀδυρεσθαι πτώμα, οὕτως ἀώρως καθ'
ἡμῶν ἐπελθὼν καὶ δίκην πυρὸς μέχρις αὐτῶν ὀστέων καὶ μυελῶν καθαψάμενον καὶ
τὴν τελείαν ἀπειλοῦν πανωλεθρίαν τοῦ γένους ἡμῶν. Ἐπεὶ δ' ἀνάγκη πάντας, ἐμὲ
δὲ μάλιστα πάντων, τῇ σφοδρότητι τοῦ πάθους ῥῆξαι φωνήν, οἴμοι καὶ φεῦ καὶ πᾶν
0 εἴ τι θρηνώδες ἐπαφίμη τῷ πάθει.

Τέθνηκε γὰρ ἡ βασίλισσα τῶν Ῥωμαίων, ταῦτόν δ' εἰπεῖν ὁ τοῦ γένους παντὸς
ὀφθαλμός, τὸ κοινὸν τῆς [τῆς] οἰκουμένης ἀγλαΐσμα, ὁ ἀστραβῆς κίων, ἐν ᾧ πᾶσα
ἡ τῶν ὑπὸ χεῖρα ἐσαλεύετο τύχη.

Ἐὖ πῶς πάντ' ἄνω καὶ κάτω τὰ τῶν Ῥωμαίων πεποιήκε προσδοκώμενα ἢ τῆς
5 βασιλείας ἡμῶν τελειῆ καὶ μέρος οὐδὲν ἀφῆκε τῆς τοῦ γένους ἐλπίδος ἀλώβητον.
Οἴχεται γὰρ ὁ σύνδεσμος τῆς βασιλείας καὶ νεκρὰ πάντα καὶ εἰς οὐδὲν μεμίνηκεν,
οὐ τὰ ὄντα μόνον Ῥωμαίους, ἀλλὰ γε καὶ τὰ ἐσόμενα καὶ τὰ χεῖρα περὶ ἡμῶν
μαντεύσθαι πείθει καὶ τέλος οὐδὲν τῶν δεινῶν προσδοκᾷ. Οὕτω διὰ πάντων ἐχώ-
ρησε τὸ δεινὸν σκηπτοῦ τινος δίκην πάντα διακαίοντος καὶ ἀποτεφροῦντος καὶ μηδέ-
0 ποτε τῆς νομῆς ἀπειλοῦντος ἀφέξεσθαι, ἕως ἂν ἅπαν τὸ τῶν Ῥωμαίων καταναλώσῃ
κατάλειμμα.

Ἐὖ πῶς διὰ τῆς σῆς πρὸς ἡμᾶς ἐπιδημίας πάντα μὲν ἡμῖν ἐγένετο τὰ χρηστά,
ἀφεῖλε δὲ ταῦτα καὶ μετὰ πολλῆς τινος τῆς προσθήκης ἢ σύντροφος δυστυχία τοῦ
γένους ἡμῶν τῷ σε νῦν ἀφ' ἡμῶν πρὸ καιροῦ γενέσθαι καὶ ἐν τοιαύτῃ τῶν πραγ-
15 μάτων ἀνωμαλίᾳ. Ἐὖ πῶς οὐκ ἔχομεν κατ' ἀξίαν θρηνεῖν, ἢ ποτέροις ἄξιον στενάξει
μεῖζον, πότερον τοῖς οὖσιν ἢ τοῖς ἐσομένοις ἀνιαιροῖς. Τὰ μὲν γὰρ οἴχεται τῇ σῇ
τελευτῇ, τὰ δ' αὖ ἐλεύσεται μετὰ πολλῆς τῆς ὑπερβολῆς. Σὺ γὰρ οὐ βασίλισσα μόνον,
ἀλλὰ καὶ πᾶν ὃ τι βέλτιον ἦσθα τῷ γένει παντί.

Ἐὖ τίς ἂν ἀξίως θρηνήσειε τὰ παρόντα ἢ τίς τὰς συμφορὰς εἶποι πρὸς ἀξίαν τὰς
10 καινὰς ταύτας ἢ τὴν ἀκμήν αὐτῆν τοῦ περιστάματος ἡμᾶς πάθους. Τίς δ' ἂν ἔτι τῆς
χαλεπῆς ἐκείνης καὶ σχετλιάς μεσημβρίας μνησθεῖς οὐκ ἂν ὡς ἀληθῶς ἐκπλαγείη,
ἐν ἣ τὸ δεινὸν ἤρχετο πρώτον, μεθ' ὅσῃς ἂν εἶποι τις τῆς ἀνάγκης. Ἐνῆκα ὁ τῶν
Ῥωμαίων μὲν δεσπότης καταδοκῶν εἰστίχκει τὸ μέλλον ὡσπερ ἄλλον τινὰ κατα-
κλυσμὸν τοῦ γένους παντὸς μέγαν τε καὶ ἀνήκεστον προσδεχόμενος, σιγῇ δ' εἶχεν
15 ἅπαν τὸ ὑπῆκοον ἐπὶ τῷ μέλλοντι.

12 Cf. Pind. Ol. II 82 (ed. C. M. Bowra)

12 οἰκουμένους cod.

2. Ὑπέκειτο δ' ἄρα ἡ θειοτάτῃ βασίλισσα τῷ δεινοτάτῳ νοσήματι καὶ παρῆν
ἐξαίφνης πάντα ὁμοῦ τὰ δεινά. Ἄλλ' ἡμεῖς μὲν ἠλπίζομεν, γένους διαδοχὴν διαμονήν
6^v τε βασιλείας ἐπὶ σοὶ γενήσεσθαι τῆς ἡμετέρας δυστυχίας, τῆς γε πάλαι || συντρόφου
καὶ χαλεπῆς ἀνάκλησιν καὶ εὐημερίαν, καὶ πάνθ' ὅσα χρηστά τε καὶ κόσμια διὰ σοῦ
40 ἐπιδημήσειν οὐ τοῖς ὑπὸ χεῖρα μόνον, ἀλλὰ γε καὶ πᾶσι τοῖς ἐκ τοῦ γένους παντός,
καὶ ἀπλῶς πᾶσαν τὴν προτέραν τῶν Ῥωμαίων ἐπανακαλέσεσθαι τύχην, καὶ σιαιρῶν
καὶ χορεύειν ἐπὶ τῇ σῇ βασιλείᾳ καὶ ἐπιβατηρίους ἄδειν σοὶ ὕμνους καὶ τὴν κοινήν
εὐημερίαν προτίθεσθαι καὶ ὑπὲρ ταύτης ἄδειν τὰ εἰκότα καὶ ὕμνεῖν ὅση δύναμις.

Νυνὶ δὲ πάντα ταῦτα πρὸς τοῦναντίον χωρεῖ, μεθ' ὅσῃς ἂν εἶποι τις τῆς μετα-
45 βολῆς. Ἐὖ ποῖος φθονερὸς δαίμων ἐκώλυσε ταῦτα γενέσθαι καὶ τέλος λαβεῖν; Πόθεν
καθ' ἡμῶν ἐλήλυθε τὰ δεινά; Ἡ τίς ἂν μεῖζον γένοιτο συμφορὰ τῆς παρουσίας τοῦ
κοινοῦ κόσμου τῶν Ῥωμαίων ἀπολωλότος; Ἡ πῶς ἂν τις οἰκείως στενάξειε καὶ
κλαύσαιτο μάλιστα ἢ ἐπὶ τοῖς τοιοῦτο κακοῖς ἐνθυμηθεῖς, ὅτι πάντα μὲν συνῆλθον
ἐντονώτατα καλὰ καὶ ἐν ἀπειργάσαντο τὸ τῆς θειοτάτης ἡμῖν βασιλείας σῶμα,
50 οὕτω μὲν εὐφυῶς, οὕτω δ' ἔναρμονίως, εἰς τοσαύτην δ' εὐημερίαν τοῦ γένους ἐσό-
μενον, ἀώρως δ' οὕτω καὶ παρὰ τὰς τῆς φύσεως προσδοκίας ἀπέπτῃ, πένθος ἀπολι-
πὸν μὴ ὅ τι γε ἡμῖν τοῖς ὑπῆκοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὅλως εἰς Ῥωμαίους τελοῦσιν.

3. Οἴμαι δέ, εἰ καὶ μῆπω πρόσθεν θρηνοῖ κατ' ἀνθρώπους ἐνομίσθησαν, νῦν γ' ἐπὶ
ταύτῃ δικαίως ἂν ἀρξασθαι. Τί γάρ; οὐκ ἂν τις τῶν τῆς κειμένης ἐν τε σμικροτάτῳ
55 χάρῳ συνεχόμενης δικαίως ὀδυραῖτο, πότερον τὴν ἡλικίαν, ἐν ἣ τοσαύτην εἶχε τὴν
χάριν καὶ ἦν ἔχουσα οἴχεται, ἢ τὴν ὥραν, ἢ οὐχ ὡς ἐχρῆν μᾶλλον δὲ καὶ κακίως
κέκυρται, ἢ τὴν σωφροσύνην, ἧς οὐδ' ἂν παράδειγμα βραδίως εὔροι τις, ἢ τὰς ἐλπίδας,
ὧν στέρεται μὲν αὐτὸς ὁ θειότατος ἡμῶν δεσπότης, στέρεται δ' ἢ ταύτης φιλότατη
θυγάτηρ καὶ οἱ καθ' αἷμα πάντες καὶ οἰκέται καὶ πόλει καὶ πᾶν ὅσον εἰς τὴν νῦν
60 ἀρχὴν τῶν Ῥωμαίων τελεῖ.

Ἐὖ ποῖον μέλος ἢ λόγον τοιοῦτον ἐξευρών, ἢ ποῖος Σιμωνίδης ἢ Πίνδαρος ἢ εἰ
τις τῶν καθ' Ἑλλήνας ὕμνουμένων ἕτερος ἄξιον φθέγγεται τοῦ τοιοῦτου πάθους, ἢ
τίς τοσοῦτον πένθος ἐπένησε, ὅσον νῦν τῷ δεσπότη προκείται τῶν Ῥωμαίων.

Πολλῶν γὰρ δὴ πολλάκις ἐπ' εὐνοίᾳ καὶ ὁμοιοῖα διαβεβημένων συζύγων καὶ
65 πολλὰ φερόντων τε καὶ παθόντων ἐν εὐημερίαις καὶ μεταβολαῖς πραγμάτων, ὡς ἂν
τὸ τῆς ὁμοιοῖας ἄτρεπτόν τε καὶ ἀμετακίνητον μετὰ πολλῆς τινος δηλώσαιεν τῆς
σπουδῆς, οὐδὲν τι πρὸς τὸ τῶν ἡμετέρων δεσποτῶν συγκρινόμενον φαίνεται. Οἱ μὲν
γὰρ τῶν σωματίων ἔρωτες, ἐπειδὴ βρόντων εἰσίν, οὐ πάντως τὴν διαμονὴν ἔχουσιν,
οἱ δὲ κατὰ Θεὸν ζῶντές τε καὶ πολιτευόμενοι ἄληκτόν τινα καὶ ἀμύγη τῶν ἐντεῦθεν
70 δυσχερῶν τὸν πρὸς ἀλλήλους διαβεβαιούμενοι πόθον κούφῳ τῷ τῆς ἀρετῆς πτεροῦ

42 Cf. Anon. Monodia in Theod. II Pal. (ed. Lampros, Παλ. καὶ Πελ. IV) 179, 8—9

45 Cf. Anon. Monodia in Theod. II Pal. 184, 19 61 Cf. Cheilas 150, 13—15 68 Cf. Plethon 168, 6

65 παθόντων:πειθόντων cod.

πρὸς τὴν ὄντως καὶ θείαν ἀνάγονται πολιτείαν ἀκαῖϋθεν τῶν θείων ἐλλάμψεων ἐμπορούμενοι ἄρρητόν τινα τὴν ὁμόνοιαν τῆς συμφυίας ἐργάζονται τῶν βιωτικῶν πάντων ὑπερναβηθρῆτες καὶ πρὸς οὐδὲν τι τῶν προσκαιρῶν ἐλκόμενοι. Τοιγάρτοι ἔχει μὲν ἡ τῆς κατὰ σάρκα συναφείας διάζευξις τὴν τῆς τομῆς τῶν μερῶν ἀφόρητον ἀλληλόδοξα καὶ μάλισθ' ὅταν ἡ μήτηρ ἐπὶ παισὶ τελευτήσῃ. Ταῦτα γὰρ μᾶλλον τῶν ἄλλων δριμείας τὰς τῶν τομῶν ὁδύνας ἐργάζεται καὶ τὸ πάθος αἰετὸν προτίθησι τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ συζύγου, καὶ ὕλη τις γίνεται τῆς φλογὸς ἀδαπάνητος, αἰετὸν νεαρὸν ἐπιδεικνυμένη τοῦ πάθους καὶ οὐδέποτε λήγουσα. Ἄλλ' ἡ τῆς κατὰ πνεῦμα συναφείας διάζευξις πολὺ τὸ δάκνον ἔχει || καὶ μείζονα ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀφόρητον τὴν ὁδύνην ἐργάζεται, ὅσον ἡ μὲν τῷ παρόντι βίῳ συμμεταβάλλεται, ἡ δὲ γε ἀθάνατος ὡς εἰπεῖν διαμένει πρὸς τὴν ὕλικὴν ταύτην ἑταιρίαν συγκρινόμενη καὶ βέουσαν. Ὅ καὶ διὰ τῶν παθόντων πιστούμεθα μᾶλλον, πολλῶν ὄντων τῶν ἐπ' ἀρετῇ διαβεβημένων καὶ τῆς πνευματικῆς ἑταιρίας τὴν διάζευξιν ἄκρω ὀδυρομένων.

4. Ἄλλ' ἐναυθὰ μόνον αἰτιώμεθα τῆς δεσποίνης ἡμῶν, πῶς ἡ πάντα τὸν λοιπὸν περὶ ὁμοιολίας φροντίζουσα χρόνον, ὃν ἀντὶ πάντων γε καὶ ὑπὲρ οὗ πολλὰ καὶ τὴν ψυχὴν ὡς εἰπεῖν ἐτίθει, τοῦτον ἐν τηλικούτοις ἀφῆκε χειμαζέσθαι κύμασι, μηδὺλας τοῦ τοσοῦτου φροντίσασα κλύδωνος, ἀλλ' οὕτως ἄκρω ἀποπτᾶσα καὶ μηδὲνα λόγον τῆς διαστάσεως ποιησαμένη καὶ ταῦτα πολλῶν ἄλλων ἀρετῶν τὴν ὑπακοὴν προτιμῶσα καὶ ταύτην μάλιστά γε πασῶν τῶν φιλάτῳ συζύγῳ καὶ δεσπότῃ παρεχομένη, ὡς μίαν ψυχὴν ἐν διηρημένοις φαίνεσθαι σώμασι.

Τοιγάρτοι καὶ θρηνεῖ μὲν σε τοῦτον δὴ τὸν κοινὸν θρήνον ὁ τῶν Ῥωμαίων δεσπότης, ἅτε δὴ παίδων ἐφάνη πατὴρ παρὰ σοῦ καὶ πάντ' ἐπραττες ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ πολλῇ τινι τῇ σπουδῇ τῶν προσταγμάτων ἤκουες τῶν αὐτοῦ καὶ οὐδὲν τι τῶν σῶν ἦν, ὃ μὴ τῇ τοῦ κρατοῦντος ἐξηρτύετο γνώμη καὶ ὅ τι ἂν κελεύσοι, τοῦτο καὶ βουλομένη καὶ πράττουσα. Θρηνεῖ δὲ σε καὶ πνευματικῶς, ὅτι γε πάντων καταφρονήσασα τῶν προσκαιρῶν καὶ Θεῷ μόνῳ ζῆν ἠρημένη πάλοι τοῦτο καὶ πρὸ τῆς συζυγίας ζητοῦσα, καιροῦ καλοῦντος, τὸν τῆς ἐγκρατείας διὰ σμικροῦ τινος σπιθηῆρος ἀνῆψας πυρσόν· καὶ παριδοῦσα μὲν εὐθὺς πατρικὴν στοργήν, συνθήκας δ' ἀθετήσασα μητρικὰς ἀδελφῶν τε ἀξιώσεις, ἔτι δὲ καὶ τὴν πάτριον καινοτομίαν τῆς πίστεως, δι' ἀπάντων ὑπέκρουσα ἦσθα τῷ ἀνδρὶ καὶ δεσπότῃ, τοῦτο πρὸ τῶν ἄλλων τιθεῖσα, τὸ τὰ τούτῳ γε δοκοῦντα βούλεσθαι τε διὰ βίου καὶ ποιεῖν ὅση δύναμις. Ὅ καὶ μᾶλλον τὴν φλόγα τοῦ κρατοῦντος ἀνάπτει καὶ σφοδρῶτερον τὴν ὁδύνην ἐργάζεται ἐννοοῦντος, ὅλας ἐστερηθῆ τῆς παραμυθίας καὶ τῆς ἐπὶ τὰ κρείττω τε καὶ τελεώτερα συνάρσεώς τε καὶ βοηθείας. Οὐδὲν γὰρ ὅ τι μὴ τῇ σῆ' ἐκνοιούτο γνώμη, ὅθεν καὶ τὰ μὲν ἐλύετο διὰ σοῦ τῶν δυσχερῶν, τὰ δὲ γε τῆς κρείττονος μοίρας ὄντα καὶ θειοτέρας πολιτείας τε καὶ ἀναβάσεως ἐκυροῦτο πολλῶ τῷ περιόντι τῆς σῆς ἀρετῆς.

99 Cf. Rm 6, 4; 7, 6

80 συμμεταβάλλετε cod.

5. Τὸ δὲ γε πόρρω τῆς ἡμετέρας μὲν συνθέσεως, εἴτ' οὖν κράσεως καὶ φυσικῆς ὡς εἰπεῖν ἀνάγκης, ἀλύου δὲ τινος καὶ ἀσωμάτου φύσεως ἔργον καὶ ὄλωσ ἀμικτον 110 τῆς ἐναυθὰ προσπαθείας τε καὶ βιωτικῆς ἀπάσης ἀνάγκης, ὅτι γε καὶ μετὰ τὴν τοσαύτην ἀπάθειαν καὶ τῆς τελεωτέρας, ὡς ἀκαίρη γε ἐδόκει, ὀσμήμεραι τυχεῖν ἐφίετο τάξεώς τε καὶ πολιτείας. Οὐδὲν γὰρ τοῦ τελείου τελειότερον ἂν γένοιτό ποτε οὐ μᾶλλον, ἢ τὸν τρόπον ἐξαλλάσσει τὸ ἐνδυμα. Ἄλλ' ὅμως ἦν ἂν πολὺν τινα καὶ πρὸ τῆς τελευτῆς χρόνον τοῦτο δὴ τὸ νομισμένον τοῖς μονάζουσι φέρουσα σχῆμα, 115 εἰ μὴ ταῖς τοῦ κρατοῦντος ἐδεσμεῖτο συνθήκας· ὃ καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν λανθάνειν ἐδόκει τοῖς ἔξωθεν, ὕστερον δὲ πᾶσι γέγονε δῆλον.

Ἦ πῶς, θειοτάτῃ τῶν Ῥωμαίων βασίλισσα, κατὰ πάντα μὲν ὑπέκρουσα ἦσθα τῷ ἀνδρὶ καὶ δεσπότῃ, μήτε ὄραν ἢ ἀναπνεῖν, μὴ ὅτι γε ἀκούειν ἢ φθέγγεσθαι ὅ τι μὴ τούτῳ ἐδόκει, ὡσπερ ταῖς αὐταῖς αἰσθήσεσι κεχρημένη, νυνὶ δ' ἀποπτᾶσα, παρὰ 7' τὰς τοῦ κρατοῦντος ἐγένου συνθήκας, οὕτω ταχέως καὶ πρὸ καιροῦ || ἀθετήσασα 121 τὰς πολλὰς ἐκείνας καὶ γενναίας ὑποσχέσεις τε καὶ βουλεύματα.

Πόθεν ἡ τοσαύτη ἀβουλία ἢ μᾶλλον εἰπεῖν πλεονεξία καὶ ἡ τῶν τοσοῦτων δεινῶν συμφορὰ; Πῶς ἠνέσχου ἀντὶ τῶν προκριθέντων τὴν ἀναχώρησιν ἐλέσθαι μηδὲν ὑπολογισαμένη, μήτε τὴν τοῦ κρατοῦντος ἀφόρητον καὶ ὅλον εἰπεῖν ἡμίτομον 125 ἐκτομὴν μήτε τὴν τῆς φιλάτῃς παιδὸς διάζευξιν πικρῶς ὀδυρομένην, σὲ τὴν ἀντὶ πάντων οὖσαν μητέρα μηδ' αὖ γε τὴν ζημίαν τοῦ γένους παντός, ὑπὲρ οὗ πολλὰ καὶ ἐλιπαρεῖς τὸ θεῖον καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν δεινῶν ἐζήτησι γενέσθαι. Ἦ τί τὸ πείσαν τούτων πάντων ταχέως ἐπιλαθέσθαι καὶ πρὸς τὸ σὸν μόνον ἀπιδεῖν, τοσαύτην ὀρφανίαν καταλιποῦσαν τῷ γένει παντί. Ἦ ὅλας ἀφορμὰς θρηῶν πᾶσι παρέσχες.

6. Θρηνεῖ μὲν γὰρ ὁ θειότατος ἡμῶν δεσπότης τὴν τε σωματικὴν καὶ τὴν πνευματικὴν τῆς συζυγίας διάζευξιν, ἀμφοτέρω καλῶς καὶ ὡς ἐχρῆν τηρησάσης, ὡς οὐδέματις ἄλλῃ τῶν πώποτε μνημονευομένων, ἐπ' εὐσεβείᾳ ἢ ἀρετῇ βίου τὴν τε παρὰ καιρὸν τῆς ἀναχωρήσεως αἰτίαν μήπω τοῦ ποθομένου τελεσάσης τὸν σκοπόν.

Θρηνεῖ δὲ καὶ ἡ φιλάτῃ σοι θυγάτηρ ἀποφραμισθεῖσα τῆς φιλῆς μητρὸς ἐν 135 οὕτω βραχεῖ τῆς ἡλικίας χρόνῳ καὶ ὅτε μάλιστα τῆς μητρὸς ἐδεῖτο καὶ τῶν αὐτῆς ἔχρηξε παιδευμάτων τε καὶ βουλεύματων, μηδὲ μίαν καταλιποῦσα ὅσα γε μητρὸθεν ταύτῃ τὴν παραμυθίαν.

Θρηνεῖ δὲ τὸ ὑπήκουον ἅπαν στερηθέντες οὐ μόνον εὐεργεσιῶν ὅτι πλείστων καὶ εὐνοίας ἐκάστοις τὸ κατ' ἀξίαν ἀποδοδομένων, ἀλλὰ καὶ τῆς μονώσεως τοῦ κρατοῦντος, ἦν πρὸ τῶν ἄλλων πάντων ἀνιαρῶν καὶ ἡμᾶς ὀδυρεσθαι χρῆ καὶ θρηνεῖν 140 πολλαχόθεν.

Ἄλλὰ καὶ τὰς τῆς δεσποίνης ἡμῶν χεῖρας θρηνοῦσιν αἰ τῶν πενήτων γαστέρες, αἰ τοῦτο μόνον εἰργάζοντο διὰ βίου, τὸ πένητας τρέφειν οὐ λόγῳ μόνῳ καὶ ὡς ἐχρῆν

113 Cf. Cheilas 147, 19—26

122 Cf. Anon. Monodia in Theod. II Pal. 179, 10

130—141 Cf. Cheilas 145, 11—17

143 Cf. Cheilas 148, 5

113 ἐξαλλάσσει cod.

142 γαστέρεν cod.

δι' ἐτέρων τοιαύτη γε τῆ δεσποίνῃ, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν μαγείρων ἐνεργοῦσαι δουλείαν, συλλέγουσαι μὲν ὄθεν ἐχρῆν ξύλα καὶ πῦρ ἀνάπτουσαι, ἔτι δὲ ἐπ' αὐτῶ τὴν τῶν πενήτων ὀπτοῦσαι τροφὴν καὶ διαδιδουσαι τούτους γε ὀσημέραι καὶ τρέφουσαι, μήτε τὴν τοῦ πυρὸς ὑπολογιζόμεναι καῦσιν, μήτ' αὖ γε τὴν τοῦ καπνοῦ βιαιάν φορὰν ἢ τὴν ἀπαραίτητον ἐκείνην τῆς ὑπηρεσίας διαμονήν.

Θρηνοῦσι δ' ὡς κοινήν τινα μητέρα τὰ τῶν οἰκείων ἀπορφανισθέντα τέκνα, ἐκάστοις τὸ κατ' ἀξίαν ὡσπερ ἀποδιδουσαι καὶ μηδὲν τι τῆς προνοίας ἐλλείπουσαι, ἀλλὰ τὰ μὲν συνοικεῖν ἀνδράσι, τὰ δ' αὖ γυναιξὶ καὶ οἶον πρὸς φῶς ἄγειν καὶ δημιουργεῖν τρόπον ἕτερον, πρᾶγμα ἐν πολλοῖς ἐτῶν περιόδους ἀμεληθέν, δικαίως δ' αὖ γε καὶ προσηκόντως ἐπὶ τῆ τῆς θειοτάτης δεσποίνης ἡμῶν βασιλείᾳ αὐξήθην τε καὶ τιμηθέν, μεθ' ὅσης ἂν εἴποι τις τῆς προθυμίας καὶ σπουδῆς.

Ἀλλὰ καὶ χῆραι τὴν προστάτιν θρηνοῦσι, ξένοι τε τὴν παραμυθίαν, ἧς καὶ αὐτὸς πολλὰκις ἀπήλαυσα, καὶ πάντες ἀπλῶς τὴν ἀντὶ πάντων οὖσαν τε καὶ φαινομένην.

Ἐτι δὲ γῆν τε καὶ θάλατταν καὶ ἀέρα θρηνεῖν οἶμαι τὴν ταύτης ἀποδημίαν, τὴν μὲν τῆ τῶν καταφερομένων δακρῶν ἐπομβρία, τὴν δὲ τῆ τῶν στεναγμῶν σφοδρότάτη δονήσει, ὃ καὶ τὸν ἀέρα πείσεσθαι οἶμαι τῆ τούτων ἀναδόσει τε καὶ συνεχεῖα τῶν ψόφων.

7. Ὡ πτώμα τῆς οἰκουμένης ἀπάσης κοινόν. Ὡ πάντ' ἐφορῶν || ἦλιε, οἶον ἡνέσχου πάθος ὄρων, ὃ παιδιὰ μὲν σκηπτῶν τινων καταφοραί, παιδιὰ δὲ καταστροφαι πόλειων καὶ πολέμων συμφοραὶ καὶ πάνθ' ὅσα πῦρ καὶ ξίφος καὶ σεισμοὶ γῆς μέχρι τοῦδε ἀπειργάσαντο. Ὡ πασῶν ἀρετῶν οἰκητήριον, ὃ ἢ πάντας μὲν τοὺς ἐπὶ γῆς ὑμνουμένους τῶν γυναικῶν χοροὺς νικῶσα τῶ κάλλει τῶν ἀρετῶν καὶ οὐδὲν ἕτερον διὰ βίου καὶ βουλομένη καὶ πράττουσα, ἢ ὅπως ἂν ἀρέσεις Θεῶ τε καὶ τῶ σῶ συζύγῳ τῶ τῶν Ῥωμαίων δεσπότη. Ὡ πάντα νῦν ἐκεῖνα ὀνειράτα, ποῖαι πηγαὶ δακρῶν ἱκαναὶ τοσοῦτ' ἀθῆναι, ποῖαι συνοδαὶ πάντων χορῶν τὴν ὄντως ἐράσμιον καὶ μακαρίαν καὶ τριπόθητον Ῥωμαίους βασιλίσειαν ἀρκέσουσιν ἀνομιᾶξαι. Ὡ θειοτάτου σώματος χάριτες, ποῖ ποτε γῆς ἔδυτε. Ὡ τῶν προτέρων χρηστῶν τὰ παρόντα ἀντίφθογα. Ἦ που καὶ κύκνων φῶδῃ καὶ ἀηδόνων χορὸς ἀντὶ τῶν ἰδίων τὴν τῆς δεσποίνης ἂν ἡμῶν ἐπένησαν θρηνηθῆναι. Ὡ δέσποινα, ὡς πόρρωθὲν σοὶ ὁ θάνατος ἤδετο, οἷας ἐκληρονόμησας τύχης. Ὡ νεφέλη καὶ σκοτόμαίνα, ἢ νῦν ἐπέχεις τὴν Πέλοπος. Ὡ δεινὴ καὶ ἀφεγγῆς ἡμέρα, ἢ τὰς τοιαύτας συμφορὰς ἐπεισήγαγες. Ὡ βιοῦσα μὲν ὡς ἐν ἀσωμάτοις καὶ τελευτήσασα κρείττον ἢ κατὰ ἄνθρωπον. Ὡ κόσμος καὶ ἀνδρὶ καὶ γένει καὶ βασιλείᾳ. Ὡ ὡλον τῶν νῦν ἀπολαύεις λόγων.

155 Cf. Cheilas 152, 16; Bessarion 159, 15, 29 158 Cf. Cheilas 151, 25—26 166 Cf. Cheilas 146, 14—26; Plethon 165, 14 172 Cf. Cheilas 146, 9 175 Cf. Cheilas 150, 4; Bessarion 159, 17

176 ἐν in margine

8. Ἀλλὰ σὺ μὲν, ὃ θειοτάτη καὶ ὀσιωτάτη καὶ ἀγιοπάτη βασιλίσεια, τὴν ἀποικίαν οὐκ ἄνευ θείου προστάγματος πεποιημένη, ἐπέπερ ἢ μὲν τελευτὴ κοινὸς ἄπασιν ὄρος πρόκειται, τὴν δὲ τῶν καλλίστων ἑαυτὴν ἀξίωσασαν καὶ μετ' εὐκλείας ταύτην γε καταλύσαι. Τοῦτο δὲ οὐκ ἐπὶ πάσας, ἀλλ' ὀλίγαις δὴ τισὶ τούτων ἀπεδόθη· τῶ νεύματι μόνῳ τοῦ κρείττονος ἀπέπτῃς ἡμῶν, μηδὲν τι τῆς κοσμικῆς ἐχομένη προσπαθείας, ὃ καὶ μᾶλλον τὴν ἄνοδον κουφοτέρην εἰργάσατο, ληθιομένη τῶν πολλῶν ἐκείνων καὶ γενναίων ἀγῶνων γέρα, ὡς καὶ πολλὰκις ὑπὲρ δύναμιν ἔφερες τῆς συζυγίας φροντίσασα.

Κατὰ γε τοῦτο μηδαμῶς τὸ μέρος ἡμᾶς δ' ἄνωθεν ἐποπτεύεις καὶ πρό γε ἡμῶν τὸν θειότατον Ῥωμαίων δεσπότην καὶ συνεργόν σοι τῶν τληκιοῦτων ἀγῶνων ἀποκαμόντα τῆ τῶν δεινῶν ἐπαγωγῇ, ἄπερ ἢ σὴ τούτῳ γε προὔξενησε τελευτῇ. Σὺ γὰρ ἦσθα πρὸς τάγαθὰ μὲν τῶ δεσπότη ἄριστος συνεργός, ἀνακωχὴ δὲ τῶν ἀνιαρῶν, 180 σύμβουλος ἀγαθός, τῶν πρακτέων ὀδηγός, λιμὴν ὡς εἰπεῖν παντὸς ἀγαθοῦ, ἄπερ πάντα συναπέπτῃσαν σοὶ τῆ δεσποίνῃ. Οὐ καλῶς μὲν οὐδ' ὡς ἐχρῆν γέγονε δ' οὖν.

Σὸν οὖν ἂν εἴη, ἢ ταῖς σαῖς πρὸς τὸ θεῖον λιταῖς ἀμέσως παρισταμένην Θεῶ λύειν τοῦ κρατοῦντος τὰ δυσχερῆ καὶ διὰ τούτου καὶ τὴν κοινήν τῶν Ῥωμαίων δυστυχίαν — δύνασαι γὰρ τοῦτ', εὖ οἶδα, εἰ κατανεύσεις μόνον — ἢ διὰ βίου ἔασαι 195 πενθεῖν καὶ ὀδύρεσθαι, ἕως ἂν ὁ ἥλιος ἐπὶ γῆς τὰς ἀκτῖνας ἀφίη.

186 Cf. Cheilas 150, 16 192 Cf. Plethon 174, 16 ubi autem refert ad despotum 195 Cf. Anon. Monodia in Theod. II Pal. 184, 7

195 ἐπὶ γῆς add. supra lineam manus posterior

ÜBERSETZUNG

6^r Monodie auf unsere göttliche und fromme Herrin, die vielgepriesene und selige Kaiserin³⁾ Kleope Palaiologina, verfaßt von Demetrios Pepagomenos.

1. Recht und billig wäre es, meine Zuhörer, daß aus dem ganzen Reich der Rhomäer Menschen zu uns kämen, um über dieses Schicksal unserer göttlichen Despoina⁴⁾ gemeinsam zu trauern und das allgemeine Unglück unserer Generation zu beweinen und zu beklagen, das so früh über uns gekommen ist und wie Feuer sogar bis zu Knochen und Mark dringt und die vollkommene Ver-

³⁾ Mit diesem Epitheton wurden im 15. Jh. häufig die Gemahlinnen der Söhne Manuels II. benannt. Vgl. auch LAMPROS, Παλ. καὶ Πελ. I, λβ', λγ'. Der Titel βασιλεύς blieb weiterhin dem Kaiser vorbehalten.

⁴⁾ Während dieser Titel bei Pseudo-Kodinos noch ausschließlich der Kaiserinmutter und der Kaiserin vorbehalten ist (vgl. J. VERPEAUX, Pseudo-Kodinos. Traité des Offices. Paris 1966, 175, 29 und 226, 29), ist er im 14. und 15. Jh. für die Frauen der Despoten üblich. Vgl. R.-J. LOENERTZ, Une erreur singulière de Laonic Chalcocondyle. *REB* 15 (1957) 179f.